

# ניצחון ששת-הימים ותבוסת היום השביעי

## אהרון דולב

מתוך רשמי סיור בחברון המשוחררת מאת הח"מ:

ג'עברי מפליג בדברי כיבושין: 'מוסלמים ויהודים, כולנו צאצאי אברהם-אבינו'. בפי שיחי' ג'עברי 'ברכת חג השבועות לאחינו היהודים' וגם הפצרה: 'ישבו נא בני דודינו היהודים, יתיישבו בחברון לצד בני הדודים המוסלמים'. ייענו היהודים להזמנתו וישבו לחברון, ראש העיר יקבל פני השבים בהצעה נדיבה – תשלום פיצויים למשפחות היהודיות, שמילטו נפשותיהם בשחיטה הגדולה בתרפי"ט והשאירו אחריהם בתים וחנויות. 'נשלם להם שכר-דירה על כל 31 שנות השימוש ברכושם. ככה ייעשה צדק', נאום שיחי' ג'עברי<sup>1</sup>.

היו זמנים בחברון, לא להאמין.

שלושים שנה אחרי (15 ביוני 1997), בעיר-האבות, חיילי צה"ל ושוטרי מג"ב חוצצים בין שבאב מתפרע לבתי הרובע היהודי. קרבות הרחוב ניטשים ברציפות כבר ימים ושבועות. כתב **קול ישראל** בחברון סופר בעצמו בכל יום כמה וכמה מטעני-צינור ובקבוקי תבערה לעשרות מתלקחים בין רגלי החיילים. ממטרי אבנים ניתכים "מטווח אפסי", כלשון השדר, ומן הגגות סביב. גם לבתי היהודים פנימה חוזרות אבנים במספר רב. כתב הרדיו, בהסתמכו על "מקור בכיר", מדווח, כי גלי ההסתערות על בתי היהודים, מתוכננים ומאורגנים על-ידי הרשות הפלשתינית. דברי פרשנות משודרים מייחסים לרשות הפלשתינית שתי מטרות – חימום-אווירה לשם סחיטת ויתורים, וכן איתות ברוטלי לישראלים כי בלי או עם הסכס-חברון, ערביי העיר לא ישלימו עם קיומו של רובע יהודי בקרבם, יש לחסלו ולסלק את היהודים מחברון.

תמימות דעים עם הרשות הפלשתינית מפגינים בחברון ובירושלים חברי מרצ מתוגברים בפעילי "שלום עכשיו". הפגנות הרחוב נערכות בימי ציון שנת השלושים למלחמת ששת-הימים, מן-הסתם בכוונת מכוון: "התנחלות יהודית בחברון – פרובוקציה!" "מתנחלי חברון הוצעה!" – צועקות כרוזות, המונפות בידיהם. מהדהד אחריהם קולו

"...שבוע לאחר כניסת צה"ל, עיר-האבות עודה טובלת בסמרטוטי כניעה לבנים, מתנפנים לאלפיהם מעל מרפסות, על הגגות, בפתחי חנויות. מורה חברוני בן 29, בוגר הקולג' ע"ש המלך חוסיין, נלווה אליך לבית ראש העיר. בדרך אומר המורה באנגלית סבירה: 'אתם הישראלים אול-רייט (בסדר גמור), אנשים טובים הישראלים, באמת טובים, לא שחטו אותנו הגברים, לא אנסו את נשותינו, שיקרו לנו ברדיו, העתונים גם שיקרו. אתם הישראלים לא חיפשתם נקמה, לא שפכתם טיפת דם, לא לקחתם לנו את החופש...'

"אמת, חברון נכבשה בלא שנורה כדור אחד בודד, והעיר הזאת במושגיה עדיין מתקשה להאמין, כי אכן, אין פורעים בה שטר דמים. חידה היא להם, נעלה מבינת החברונים, זרה למורשתם. אולי משום כך, לוטשים בך עיניים מפחדות מכל עבר. הפחדים מוחשיים מאד, ובה בעת ברי לך בוודאות, איך היו האירועים מתגלגלים אילו התחפכו היוצרות. היום חוזר המוכה כמנצח וכניעת חברון טוטאלית. שיתוף-הפעולה בכל שכבות האוכלוסייה כנוע ללא סייג – מוכתרים, נכבדים, פשוטי עם, שאבאב. כניעת חברון מתאפיינת בגילויי התרפסות לרוב. ראש העיר, למשל, שיחי' מוחמד עלי ג'עברי, איש אמונו של המלך חוסיין ומי שכיהן כשר בממשלות ירדניות, פוגש בביתו בשובו ממערת-המכפלה, שם הקביל את פני שר-הביטחון משה דיין.

"ראש העיר ג'עברי חוזר על דברים שאמר לדיין: 'הבה נשכח את העבר ונחדש חיינו המשותפים'. שיחי'

**אהרון דולב** היה עיתונאי במעריב במשך 40 שנה. כיום הוא משמש יו"ר ותיקי התקשורת באגודת העיתונאים. א"י כותב ביקורת קולנוע בשבועון החדש **מקור ראשון** ומאמרים מפרי עטו ראו אור בעבר גם ב**נתיב**.

<sup>1</sup> מעריב, 15.6.67.

של האופוזיציה הראשית, מפי אחד מבכיריה: פואד בן־אלעזר (ברדיו) רואה פתרון בפינוי היהודים מחברון והעברתם לקרית־ארבע. גם בכיר בקואליציה, השר לביטחון־פנים אביגדור קהלני, נשאל לדעתו, ואינו פוסל העברת היהודים מחברון לקרית־ארבע כפתרון אפשרי. חברון כמשל! להסכם אוסלו?

★

בבית־לחם חושפים סוכנים חשאיים של השב"כ הישראלי – המיידע את השב"כ הפלשתיני – "בית־חרושת לחומרי חבלה, שמסוגל להרים לאוויר יישוב שלם", מתלהם כתב אחד העיתונים. ברמאללה נחשפת חוליית שוטרים פלשתינים בשלבי התארגנות לביצוע מעשי חבלה ורצח ביהודים, ביזמת ראש המשטרה הפלשתינית. בירושלים, ביום השנה השלושים לאיחוד העיר, מפגינים בצוותא יהודים עם ערבים: "ירושלים, שתי בירות לשני עמים", וכן "תופסק הבנייה בהר־חומה". לראשונה מאז אוחדה העיר תחת ריבונות ישראל במלחמת ששת־הימים, קבוצות שוליים יהודיות מקבלות תמיכה ציונית בויתור על ירושלים: "ח"כ דדי צוקר ותומכיו במרצ קוראים לחלוקת ירושלים לשתי בירות, אחת לישראל, אחת לפלשתיין. בניו־יורק, עצרת האו"ם מגנה את ישראל ומאיימת בסנקציות נגד "בניית התנחלויות בירושלים" תוך הפרת התחייבות לדון במעמד הקבע של ירושלים, כנכתב ונחתם בהסכם אוסלו.

מקץ שנות המתנה ארוכות, מאשררת עיריית ירושלים היתרי בנייה, שנתנה קודמתה למיליוני היהודי ארווין מוסקוביץ', להקים שכונה יהודית על אדמה בבעלותו על הר הזיתים (ראס אל־עמוד). בכירים במשרד ראש־הממשלה מזדעקים נגד "הצעד השערורייתי" של עיריית ירושלים. את תגובת ראש־הממשלה בנימין נתניהו הם מתארים כ"זנעמת". מר נתניהו עצמו מודיע כי יעשה הכול למנוע מיהודים בנייה על הר הזיתים. שליח מיוחד מטעמו יוצא בהול אל יאסר ערפאת בעזה, ומתחייב בשם ראש־הממשלה כי לא תהיה בנייה ליהודים על הר הזיתים.

ירושלים כמשל! להסכם אוסלו! ליום השנה השלושים לשחרור העיר ואיחודה בריבונות ישראל במלחמת ששת־הימים?

★

מי שסובר, לתומו, כי שנת השלושים לניצחון במלחמת ששת־הימים היא סיבה למסיבה, שוכח כנראה באיזו הנאה פרוורטית הושבנו את עצמנו על דוכן הנאשמים במלאת עשור ובשנת העשרים לניצחון ההוא. מן הסתם שוכח הוא גם באיזו התייסרות צוהלת חזרנו על הריטואל הדיכאוני הזה בשנת חצי היובל. כל המעיין לתומו, מאזין או צופה בתקשורת ישראלית כתובה ומשודרת, המציינת את השנה השלושים למלחמה ההיא, יתקשה למצוא פתחי מילוט מפני שלוש מסקנות אימות ונוראות: (1) מלחמת ששת־הימים היתה גחמה מיליטריסטית, שפרצה בגלל היסטוריה לאומנית ישראלית; (2) הניצחון האומלל הוא המיט על כולנו אסון כבד, ממש קטסטרופה; (3) אילו רק נמנענו מלצאת למלחמה ההיא, או לפחות נמצאה לנו תושייה לא לצצח בה ולא למנוע בכוח את מימוש שאיפות שכנינו

הצודקות – או אז, איזו שבת־אחים בשלום היתה לנו עם הערבים כבר מזמן!

איך באמת פרצה ומה באמת אירע לנו באותה מלחמת ששת־ימים? למי להאמין ומי מעוניין בשטיפת מוחותינו? האמנם באותה מלחמה כרינו לנו קבר בתוקפנותנו הפושעת, או ניצלנו מחורבן במלחמה לחיים או לחידלון? אירע כך, שב-16 במאי 1967 ציווה נאצר, באמצעות הפיקוד המצרי, על כוחות האו"ם להסתלק מן הגבול עם ישראל. האו"ם קיפל את דגליו במחסום ארז. כוח החירום הסתלק ומדבר סיני התמלא באלף טנקים ומאה אלף חיילים מצריים. גם במזרח צרים צבאות ירדן וסוריה על קווי שביתת־הנשק בתש"ח. נאצר מקצין התגרירותיו ומהדק את המצור על מצרי טיראן, מתוך צפוף על המשפט הבינלאומי. בצר לה פונה ממשלת ישראל אל האמריקנים וחוזרת ופונה אל המעצמות הימיות. אולם מסעי השתדלנות של הדיפלומטים מנחילים לה פתי נפש. עוד נכוונו לממשלת ישראל ימים ארוכים של התפכחות מתסכלת נוכח עולם ציני, שכולם בו משלמים מס־שפתיים למשפט הבינלאומי וישראל ננטשת לנפשה, טרף לאויביה.

ככל שנוקפים הימים גוברת הוודאות כי אמריקה ובעלות־בריתה במערב לא ישגרו נחתים ליישם למעננו את אמנת חופש השיט, כמתחייב במצרים בינלאומי. ישראל לבדה ניצבת בפני בררת־מחדל או הכרעה: להשלים עם המצור על מפרץ אילת ולאבד את שארית כוח ההרתעה, או להגיב על התגרות תוקפנית בכוח נגד כוח ולהורות לצה"ל לפרוץ את ההסגר הימי. ממשלת ישראל אינה משלימה ואינה פורצת, היא מהססת וממתינה. ראש אמ"ן, אלוף אהרון יריב, מזהיר: "אם לא תגיב ישראל על סגירת המצרים, לא יהיה עוד ערך לאמינותה". ישראל אינה מגיבה. הערבים מכים בתופי מלחמה (ינאצר מחכה לרביץ!), התקשורת בארצות ערב משדרת וכותבת על ימיה הספורים של היישות הציונית.

יש לזכור, בשנה התשע־עשרה לייסודה משולה מדינת ישראל בעיני יושביה – ולא רק בעיניהם – לאי בודד מוקף כרישים טורפים. ואם אין די בדימוי, מתהדקת לפתע עניבת חנק בגבולות הסכמי שביתת־הנשק בתש"ח – "גבולות אושוויץ", כהגדרת אבא אבן מעל בימת האומות המאוחדות. אין תמה כי העורף הישראלי בתקופת ההמתנה מתואר כאחוז פחדי קיום. אימת שואה עולה ממעמקי הזיכרון הקולקטיבי. בשמש אביב קופחת ממתין עם בדד למלחמה בלתי־נמנעת שבה עלולים ליהרג אלפים. ככל שנוקפים ימי ההמתנה עולים אומדני הנפגעים. בתל־אביב לבדה נעים אומדני ההרוגים בין כמה אלפים לשלוש רבבות. אנשי הרבנות הצבאית מקדשים שדרות וגנים ציבוריים לשמש כבתי־עלמין זמניים. חזות מסויטת מדירה שינה מעיני עם שלם: אם ינצחו הערבים, חזון שיבת־ציון ירד לטמיון עם מפעל הדורות הציוני. מי שנוטה להתפתות ולהאמין למה שכותבים ומשדרים היום על המלחמה ההיא, ראוי לו לזכור כי התיאור לעיל והמשכו להלן הם תמונות אותנטיות של מצב האומה והלך־הרוח בישראל ערב מלחמת ששת־הימים.

הציפייה למהלומת־מנע נכזבת, מכל מקום בוששת לבוא, בעוד יומני הקולנוע והעיתונים מלאים תיאורים גרפיים של צחצוחי חרבות בכיכרות קהיר ודמשק, שם נכנס האספסוף

לטרנס רצחני. בנסיבות כאלה, גם מגוים מקרי בנאום משודר של ראש-הממשלה ושר-הביטחון לוי אשכול מתקבל בפירושים ועצבניים ומעצים חרדות. "רב-סרן שמועתי" הבלתי-נלאה מפברק סיפורי בלחה. בעיתונים מידיניים במחסום הפחד המשתק את ישראל. מומחים לפסיכולוגיית המונים תוהים בעצבנות אם ואיך ניתן להפיל את מחסום הפחד.

יריעות בד להאפלת בתים נתלות על החלונות ופנסי מכוניות נצבעים כחול עמוק. ב-15 במאי מתקיימים אירועי יום העצמאות התשעה-עשר באולמי שעשועים ריקים, בעוד מדינה שלמה מחוברת לטרנזיסטור שאינו חדל לדווח על קידום כוחות מצריים אל הגבול הישראלי. על נמל-התעופה לוד מדווחים העיתונים כי מי שלא ראה בריחת תיירים מישראל לא ראה אקסודוס מימיו. מתרבות בדיחות פורקן מקבריות בנוסח "בוא לראות את ישראל לפני שיהיה מאוחר מדי". מול עולם ערבי מתלכד באקסטזה רצחנית ומועיד לציונים חורבן אימננטי, נחשפת בטן ישראלית רכה, עורף חרדני. העיתונות מבוהלת ומתפקדת כמגבר לתבהלה. "חורבן בית שלישי" מוזכר כאפשרות יותר ממרומזת בטקסטים עיתונאיים מימי ההמתנה. תכניות ומרשמים איך למנוע חורבן מתפרסמים חדשים לבקרים.

איך? מרשם מסוים מזכה קבוצת נשים מתלהמות בחשיפה "רייטינגית" גבוהה ברדיו ובעיתונים. כינוי שייקספירי נלעג, "נשי וינדזור העליזות", יודבק בנשים אלה מאוחר יותר. בינתיים תובעות הללו לקחת מידי "אשכול ההססן" את תיק הביטחון ולמסור אותו לידי דיין המיתולוגי; הוא יציל את ישראל מחורבן. "נשי וינדזור" מפחות בתקשורת תהודה חסרת חוש-מידה.

בבנייני האומה בירושלים מתקיים פסטיבל הזמר. צעירות אלמוניות, שולי נתן, מבצעת שיר חדש מאת נעמי שמר. השיר מתקבל בתשואות נרגשות מהולות בעצבות: "ירושלים של זהב". איש עדיין אינו מעז לפנטז, כי בתוך ימים ספורים יהדהד קולו של מוטה גור במכשיר הקשר ("יהר הבית בידינו!!"), צנחנים יבכו בכותל והשיר של שמר יושר בפי העם כהמנון לשחרור ירושלים. לקראת אמצע מאי לא נותרים עוד גברים במשרדים, במפעלים, ברחובות, בבתיים. בבתי-הסוהר מפגינים אסירים ותובעים לגייסם לצבא. בנציבות מס-הכנסה מספרים על חברות, מפעלים, סוחרים, המתייצבים ומקדימים לפרוע תשלומי מסים. לגיונות של תיכוניסטים פושטים בעיר ובכפר, חופרים שוחות, ממלאים שקי חול, מנקים ומשפצים מקלטים, ממגנים חדרים-מדרגות ומתרגלים קשישים גלמודים בירידה למקלטים. בתחנות מד"א משתרכים תורי אזרחים מתנדבים לתרום דם.

בכירי מפקדי השדה בצה"ל אינם נלאים מלהמשיל את גייסותיהם לקפיצים דרוכים, המייחלים ומייחלים לאישור הדרג המדיני כדי לשחרר אגרון קפוף ולהנחית את המהלומה הגואלת. האות יינתן, לא לפני רגע היסטורי של חסד נדיר בתולדות שיבת היהודים לארצם. בלחץ הרחוב מחליטים יריבים פוליטיים לגנוז, זמנית, איבת דורות. אשכול ובגין מקימים ממשלת אחדות לאומית הנענית גם לתביעת "נשי וינדזור העליזות". אשכול מוסר את תיק הביטחון למשה דיין. דיין, בשכחה אופיינית, אינו מוקיר תודה לגרופיות הרעשניות שלו על תרומתן להקפצתו – יש סוברים, הנמנעת – אל ראש סולם התהילה ואל זרי

הדפנה, שעוד מעט יעטרו את ראשו. תחת זאת, במסיבת עיתונאים לרגל מינויו, הוא משלח עקיפה יהירה באשכול: "מאה אלף חיילים מצריים היו דרושים כדי שאתמנה לשר-ביטחון..." תרומתו הממשית של דיין לניצחון צה"ל שנויה במחלוקת עד עצם היום הזה. אולם עובדה היא כי הפור לא נפל בטרם התמנה דיין לשר-ביטחון. עובדה נוספת היא, כי אגדת דיין חוללה מפנה, ולו רק בתחום פסיכולוגיית ההמונים, הן בישראל והן מעבר לקווי האויב. לפקודה "סדין אדום" משתחררים הקפיצים המתוחים. מטוסי חיל-האוויר מוזנקים וגיסות השריון שועטים אל קווי החזית.

★

בבוקר ה-5 ביוני, בשעה 08:00 צורחים צופרי האזעקה בתל-אביב. דובר צה"ל מדווח על קרבות עזים, הניטשים בסיני. **מעריב**, ב-5 ביוני 1967, מוציא לרחוב "הוצאה שלישית", שכותרתה מוטת המעטה – "120 מטוסים מצריים הושמדו". המספר הסופי המדויק אכן עובר כל דמיון: 492 מטוסי אויב מושמדים! יומיים לאחר-מכן, ב-7 ביוני, מבשר **מעריב** ב"הוצאה-מיוחדת" ובכותרת ראשית: "דגל ציון על הר-הבית, חיילים קשוחים מתרפקים וממריים בבכי על אבני הכותל". כותל הדמעות! בימים הבאים יתפלמסו פרשנים צבאיים בכל העולם אם מלחמת "בליץ" זו ראויה להיקרא מלחמת ששת-הימים או שמא השם ההולם אותה הוא מלחמת חמש-השעות, שהיו דרושות לחיל-האוויר הישראלי להשמדת חיל-האוויר המצרי ולהכרעת המערכה. מכל מקום, מעומק תעוקת-הלב של עם שלם מתמלטת אנחת רווחה. מדינה שלמה חווה קתרוזים, קונה אלבומי ניצחון, רצה לכותל.

כשמו של סרט תיעודי זריז, המופק כבר במוצאי המלחמה, "חמש שעות ביוני" אמנם מכריעות את גורל המערכה. נשיא צרפת שרל דה-גול סר וזעף על ישראל החצופה, הממרה את איסורו ויוצאת להגן על חייה. גם הסובייטים רותחים ומפרסמים גינויים ואיומים פראיים. שאר העולם משתאה. ביום התשיעי לניצחון (19.6.67) יחשוף שר-החוץ הישראלי אבא אבן, את תכניות ההשמדה של מדינות ערב בעצרת האו"ם ויהדוף ניסיון לגנות את ישראל: "...חודש יוני 1967 עמד להיות החודש הקובע", "הפתרון הסופי הגיעה שעתו... שום איש אשר חי בישראל בימים שבין ה-25 במאי לבין ה-5 ביוני, אינו עשוי לשכוח לעולם את אוירת הכיליון אשר ריחפה מעל ארצנו... הבררה היתה לחיות או למות..."

בעם ישראל מתחולל בינתיים מהפך פסיכולוגי. אימת קיום מפנה את מקומה בתוך שעות למצהלות ישועה. התרוממות-רוח מסממת סוחפת את החיילים בחזיתות ואת האזרחים בעורף. בהישמע קריאתו של מוטה גור ("יהר הבית בידינו!!") כולם מחפשים את שולי נתן, כדי שתשיר את המנון הערגה לירושלים מול אבני הכותל, באוזני משחרריו הצנחנים ולעיניהם הדומעות. לחיפושים אחריה נרתם גם המודיעין הצבאי, ללא הועיל. איש אינו יודע כי אותה עת עומדת הזמרת הצעירה על ארגז מאובק בחולות סיני ושרה לחיילים, שאזנם האחת צמודה לטרנזיסטור. באמצע השירה פורצים החיילים בצהלה גדולה. עשרות זרועות נשלחות אל הזמרת ומניפות אותה באוויר. אגב כך, חנוקים מהתרגשות, מגלים לה החיילים כי ירושלים

העתיקה שוחררה זה עתה. מיד שרה להם שולי נתן את "ירושלים של זהב" וכולם בוכים ביחד.

לעומת מעמדים רטובים כגון זה, המוניטין של רפאל איתן כאיש סנטימנטלי יבשים למדי. לפיכך ובהתאם, החוויה המרגשת שלו במלחמה קשורה בהווי צבאי אפור בהחלט. כך, בהומור יבש אופייני, הוא מתאר אותה לעיתונאים: "...ביום השני האוכל נגמר לנו וגם מנות הקרב והיינו רעבים. הוריתי לחיילים להיכנס לבתים בחאריונס ולחפש אוכל. הם חזרו עם פיתות וברווזה ולא ידעו מה לעשות איתה. לקחתי יזמה, מרטתי את נוצותיה של הברווזה וטיגנתי אותה. אכלנו אותה, נכנסנו לשקי שינה וישנו בתוך תעלה על הכביש. פתאום, באמצע הלילה הרגשתי לחץ על החזה. כשהתעוררתי ראיתי ברווז נושף לי על הפנים. הרגשתי כאילו הוא שואל אותי, איפה אשתי? אז אמרתי לו: אכלתי אותה..." העיתונאים צוחקים ואחר כך, בכתבות, הם מעידים כי היושב המופגן של רפול הסווה בקושי מצברוח מרומם.

בלב מדבר סיני, אישם, לוחמי גיסות השריון מציינים את ניצחונם בטקס חטיבתי. על טנק מצרי צבוע בירוק סובייטי ניצב הרמטכ"ל יצחק רבין ולשני צדדיו מפקד גיסות השריון, אלוף ישראל טל, ומפקד חטיבת טנקים: "ההיסטוריה היהודית ארוכה", אומר רבין לשריונאים המריעים, "היא בת אלפי שנים. אך איני יודע אם ההיסטוריה היהודית זוכרת מלחמה גדולה יותר, ניצחון גדול יותר, גבולות גדולים יותר, שהושגו בתולדות העם היהודי..." אחריו נואם מפקד החטיבה:

"...עמנו למוד ניסיון וסבל; הפעם פגע הברזל בברזל... אתם הייתם חוד החנית... לא עמדנו על הדם ובחמת זעמנו הבאנו את המוות לתוך לבו של האויב... על חיינו נלחמנו... רעי הלוחמים, אתם בעצמכם לא ידעתם על גבורתכם... וכשראיתי את השריונים בוועים ואתם ממשיכים להילחם – ידוע ידעתי, כי האיש הוא הפלדה והשריון – מתכת בלבד. תחזקנה ידיכם אחי, גיבורי התהילה".

777 גיבורי תהילה נופלים בקרבות לשחרור ירושלים, יהודה ושומרון ובכיבוש סיני ורמת-הגולן; 1182 חיילים נפצעו. אולם האבל אינו יאה לעורף בעיתוי האופורי ההוא. העורף חוגג בשירי ניצחון ("ישארם אשיך בלבנו תמיד", "נאצר מחכה לרבין איי-איי-איי", "גבעת התחמושת") ובהערצה עממית לגיבורי המלחמה ולסמליה. אלה ניבטים לרוב מעל עמודיהם הראשונים של העיתונים: יוסי בן-חנן, קצין צעיר (אחייך אלוף) טובל במי תעלת-סואץ, קורן ומאושר בשער הלייף; דיוקנו של משה דיין בעמודי השער של **טיים** ו**ניוזוויק**; הצנחן המתייפף ליד הכותל, בתצלומו של דוד רובינגר; פרצופו המפויח של שמוליק גורודיש; הרב שלמה גורן תוקע בשופר בכותל; יצחק רבין, ישראל טל, אריאל שרון, מוטי הוד, מוטה גור, שייקה גביש, עוזי נרקיס.

מפקד חיל-האוויר קודם למלחמת ששת-הימים, עזר וייצמן, שלוכותו נזקפת מוכנות החיל, אומר **למעריב** (14.7.67):

"...כל נער מבין היום איזו חשיבות ביטחונית יש לכך שאנחנו יושבים על גבול קלקיליה ועל גבול הירדן; אני

רוצה לדבר על החשיבות ההיסטורית, על החוויה שאנחנו יושבים על הירדן שלנו, בירושלים, בחברון, ביריחו ובשכם שלנו. לא עוד מלחמת-מנע כמו במבצע קדש, אלא מלחמת ביסוס הבית השלישי..."

במכתב אל יצחק רבין, מודה ראש-הממשלה לוי אשכול לצה"ל וכותב:

"...באגדת הגבורה, שנרקמה מיום התנחלותנו בארץ, נכתב בימים אלה פרק נורא הוד, שאין דומה לו בשום תקופה אחרת... זכור נזכור, כי השגנו את המטרה הקדושה והמשימה הנשגבה, שהוצבו לפנינו".

בריאיון לשלום רוזנפלד ביום השנה הראשון לניצחון אומר משה דיין:

"...אינני מאמין, ואני מקווה שלא נגיע לזאת, שיהיה ניתוק בינינו לבין הגדה המערבית. קודם כול, מבחינת הזיקה ההיסטורית. כלומר, שיווצר מצב שהיהודים לא יוכלו להיות בחברון, שילה ויריחו ובכל מקום אחר בגדה המערבית..."<sup>2</sup>

שר האוצר דאז פנחס ספיר שב (ב-14.6.67) ממסע אל יהדות העולם, עם יו"ר הסוכנות פינקוס, ומתאר גילויים מרגשים של התעוררות לאומית בקהילות יהודיות, שפתחו לפנייהם לבבות וכיסים. יו"ר הסוכנות מספר על אחדות הפזורה היהודית בהזדהותה עם ישראל: "אם היה למישהו ספק שאנו עם אחד, הרי ניתנה עתה ההוכחה לכך". והוא אומר ומוסיף: "אם נצליח להחדיר הכרה זאת לעם בארץ, יהיה זה אחד ההישגים של המערכה, ולא הקטן ביותר". עוד נראה להלן, כי בלי משים ביטא יו"ר הסוכנות משאלה אוטופית בהחלט. אחדות בישראל? הישראלים כעם אחד?



אחדות דעים קיימת בקהילה הארכיאולוגית בישראל. רבים בה טוענים כי בהריסת רובע המוגרבים עם שחרור ירושלים אבדה לכותל המערבי אווירת הקדושה האינטימית. קודם לכן עמדו מבקרים ומתפללים ברחובות צרה והכותל דמה להם כמתנשא השמימה. עתה, מול הרחבה הענקית, מתגמדת קומת הכותל, שאיבד מהדרו. אי-לכך, ממליצים הארכיאולוגים, אין להסתפק עוד בחמשת נדבכי האבנים מתקופת הורדוס. יש לבצע חפירות לעומק, לחשוף עוד 13 עד 19 נדבכים נוספים מימי המקדש, על-מנת לגלות מחדש את מלוא הדרו של הכותל המערבי.

בינתיים נחשפים גילויים על פני השטח. אחד מהם שם קץ לפולמוס הישן ביחס למתינותה של ירדן כמדינת עימות. מסמכי שלל נאספים לרוב במפקדות הלגיון הירדני. מן המסמכים עולה, כי עוד ביוני 1966 מתוכננות במפקדת הלגיון הירדני פעולות מלחמתיות בתוך שטחי ישראל. פקודות המבצע ללגיון הירדני מעודכנות לאפריל 1967 ובגרסה סופית ליוני 1967. הפקודות מוטלות לביצוע על חיילי החטיבה המתקראת על שם "האימאם עלי בן אבו-טאלב". בין מסמכי השלל מצויות שתי פקודות מיוחדות במינן. אחת עוסקת בפשיטה צבאית ירדנית על המושבה מוצא בהרי ירושלים. השנייה – בפשיטה על הקיבוץ שעלבים באזור לטרון. פקודות מבצעיות כשלעצמן אינן

<sup>2</sup> מעריב, 30.4.68.

דברים: "ירושלים והערים סביב לה צריכות להישאר בתחום ישראל. רמת-הגולן חייבת להפך לשטח מפרד בין צה"ל לסורים וכן מדבר סיני... עדין מקובל, כלומר "נכון" פוליטית", אפילו על תנועות-קצה משמאל להימנות עם אחדות ההסכמה הלאומית. כדי כך נכון, שאפילו הוועד המרכזי של מקי"י (מפלגה קומוניסטית ישראלית) מעז לצאת חוצץ נגד הקרמלין בפרסום החלטה ללא-תקדים (29 ביוני 1967): "עמדת ברית-המועצות וגרורותיה חד-צדדית ומעוותת בהתעלמותה מתכניות ההשמדה ומהצעדים התוקפניים של מדינות ערב".

גם ח"כ דוד בן-גוריון מקדים לפרסם גילוי-דעת ומייחד בו, בין השאר, לצד מקום לירושלים, דברים על עתיד חברון היהודית. בן-גוריון על ירושלים: "לא נדון עם שום צד על ירושלים העתיקה וסביבותיה, היא היתה מימי דוד המלך בירת ישראל, כן תישאר לעולם ועד". על חברון: "כל היהודים, שישבו בחברון ובסביבותיה יוכלו לשוב למשכנם העתיק... ראש-הממשלה לוי אשכול משתתף בתכנית הרדיו "שאלות מן האולפן" (30.7.67) על מלחמת ששת-הימים וביטחון ישראל. לשאלת המראיין בנושא "השטחים המוחזקים" והשלום, משיב אשכול, כי עלינו לחשוב לא רק על השלום, אלא "איך לאבטח קיומם של חוזי שלום". מר אשכול מסיים בפרפרזה על האמרה האנגלית – אין הצלחה כהצלחה: "אין ביטחון כביטחון עצמו", אומר אשכול. מסקנת המאזין היא כי השטחים והביטחון כלים שלובים הם בעיני מר אשכול. לפיכך נשאל עוד בנושא המחיר הכלכלי של החזקת השטחים, והבהיר: "לא נוותר על שום שטח בגלל הוצאות כספיות, קטנות או גדולות; כשהחילוננו בשיבת ציון והיינו עניים לא שאלנו עצמנו כמה זה יעלה. עכשיו אנו עשירים יותר – ולא נוותר על איהו שהוא שטח...".

מחנה השמאל מסכים בינתיים, כלומר עדיין משהה פרישה מהסכמה ומעבר להוקעה. ככלות הכול, העולם אִתנו, גם עולם הקדמה. במשרדי אקו"ם מתקבל מברק ברכה לניצחון מאת אגודת הסופרים והמלחינים של בריטניה הגדולה ובו מילה אחת – "נהדר!" מברקי ברכה של אנשי רוח ועט מכל כנפי תבל נערמים באגודת הסופרים ובסניף פאן הישראלי. מגדיל עשות אז'ן יונסקו, המודיע כי אסר להפיק מחזותיו בארצות ערב ואת ההכנסות מהצגתם בישראל הוא מקדיש למגן-דוד-אדום. עונת מעבר קצרה היא ומאופיינת בהתנסחות וסגנון מלוטשים במאמריו של משה דור. משורר מחונן ופובליציסט מוכשר, דור, באותם ימי טרום-דמדומים, עדיין מיטיב להביע אמונה בצדקת המלחמה ובה בעת מיטיב לבטא שמחת התבטלות של השמאל הישראלי על הכרת השמאל הבינלאומי בזכות הקיום הישראלי.

בסוף יוני 1967 כותב דור ב**מעריב**: "...אין לי אפילו ספק קל שבקלים בצדקת מלחמת-בני-אור שלנו..." דור מספר על יומון אירופי ליברלי גדול ורב-השפעה אשר נטש עמדות אנטי-ישראליות מסורתיות בזכות ידיד של דור שחזר ממסע הסברה בחוף-לארץ. בפגישה עם עורך היומון אמר הידיד לעורך: "עובדה אחת חובה עליכם להבין – אושוויץ לא תחזור בישראל. זו אולי תמצית החוויה הישראלית החדשה". העורך נזדעזע, ועיתונו התייצב לימינו. עוד משתבח דור בשינוי עמדות של הפילוסוף הצרפתי ז'אן-פול סארטר, "שהשליך את 'המהפכה

בגדר גילוי מפתיע במפקדות צבאיות. פקודות מטה-כללי של צבא מלכותי, שאופיין טרוריסטי, עם פקודות לבצע השמדת-עם – אלה כבר גילויים מצמררים בהחלט: המשימה שהוטלה על הכוחות הירדניים השונים היא, כלשון המסמכים: "השמדה כוללת של המתיישבים היהודיים בנקודות המותקפות". בין היתר, נאמר בפקודה האחת: "גדוד העתודה החטיבתי יפשוט על מוצא, יהרוס אותה עד היסוד ועם קבלת הסיסמה 'רעד' מאת מפקדת החטיבה, חיילי הגדוד יהרגו את כל תושבי מוצא". עוד נכתב שם: "לתשומת לב מפקדת הגדוד – כוונת מפקדת החזית המערבית היא כי מוצא תיחרב עד היסוד ולא יישאר שריד ופליט מיושביה". פקודה דומה מתייחסת, כאמור, למבצע השמדת הקיבוץ שעלבים. שתי הפקודות מכילות מידע מודיעיני מדויק על המושבה והקיבוץ, המועדים להשמדה ועל סדר הכוחות של האויב הציוני ופריסת מחנותיו ומוצאיו.

מסר ראשון על לקחי המלחמה משגר אלינו הרבי מלובביץ'. דובר חסידות חב"ד בישראל מוסר לפרסום את ברכת הרבי לנשיא המדינה ואת תוכן קריאתו אל מנהיגי ישראל: "אין להחזיר את השטחים ששחררנו בדמנו, אין לחזור על הטעות שעשינו לאחר מבצע סיני". באותם ימים, יש להזכיר, מצוות הרבי מלובביץ' עדיין תואמת את עיקרי ההסכמה הלאומית, חובקת ימין עם שמאל ומה שביניהם. בישיבת מרכז גח"ל (גוש חירות-ליברלים) בירושלים (27.6.67), מתייחס מנחם בגין למצב המדינה וקורא ל"שמור על הישגי החיילים באומץ לב אזרחי". מר בגין קורא נוסח הצעת החלטה, המתקבלת פה אחד על-ידי חברי המרכז: "אין להעלות על הדעת, כי אף שעל אחד מאדמות ארץ-ישראל ישוב ויימסר לשלטון נכרי".

בישיבה חגיגית של מועצת הקיבוץ המאוחד (24.6.67) מכריז שר-העבודה יגאל אלון: "רק עתה, קרוב לעשרים שנה לאחר קום המדינה, כאשר צבאנו עומד על הירדן וליד תעלת סואץ ועל הרמה הסורית, רשאים אנו לומר, כי נסתיימה מלחמת השחרור". מקום התכנסותה של המועצה, קיבוץ רמת-הכובש במרכז הארץ, נבחר בכוונת מכוון. במלחמת-השחרור נהרסו בתי יישוב זה בהפגזות תותחני הלגיון הירדני, החוזרים ומפגיזים את נתניה ויישובי השרון גם בימיה הראשונים של מלחמת ששת-הימים: "מועצת הקיבוץ המאוחד רואה הכרח ביזמה להקמת האחוזיות התיישבותיות בגבולות ארץ-ישראל המוחזקים בידי צה"ל וקוראת לכל התנועות ההתיישבותיות להיחלץ להקמת האחוזיות אלה ללא דחייה" – קובעת אחת ההחלטות המרכזיות, המתקבלת ברוב גורף. בכנס הסברה של הקיבוץ המאוחד בקיבוץ דפנה (30.6.67), מכריז יצחק טבנקין: "אין להחזיר את השטחים המשותפים, ארץ-ישראל אחת היא... שבועיים לאחר-מכן, בפתיחת דיוני מרכז הקיבוץ-המאוחד בגבעת-השלושה, קורא שר-העבודה יגאל אלון לתנופת התיישבות וטוען: "כמו שניצחון במלחמה לא היה מושג ללא קרבות, כך לא יתכן ניצחון מדיני על גבולות המדינה ללא קביעת עובדות התיישבותיות". בדיון על עתיד רמת-הגולן קורא השר אלון ליישב אותה: "הגולן והבשן אינם פחות ישראליים, לפי מקורות התנ"ך, מאשר חברון ושכם". גם הוועד הפועל של מפ"ם מתכנס לשיבה מיוחדת בקיבוץ להבות-הבשן. מנהיג מפ"ם, ח"כ יעקב חזן, נושא

הערבית 'הימה', והיה לסמן שמאלי פרו-ישראלי של אנשי הרוח בצרפת: "עומדים אנו לנוכח עובדה הראויה לתשומת-לב", כותב דור:

"ואהדיו מייציגים את החוגים הליברלים-באמת, בלא מרכאות ובלא מליצות, ברחבי תבל; את בעלי המחשבה העצמאית; את האנשים שיאיכפת להם – באירופה כמו באמריקה, באסיה כמו באפריקה. הם הבינו, כי מלחמת ישראל זהה עם מלחמה נגד פשיזם, נגד רודנות, נגד ריאקציה, נגד כל הכוחות האפלים..."

עם כל רצונו הטוב של דור, הבנה זו, שהוא מייחס באופטימיזם תמים משהו, "לחוגים הליברלים-באמת", עוד מעט תתהפך על ראשה, וכל האהדה וההבנות תתחלפנה בגינניים ובהוקעות. תפקיד היהודי כקרבן עומד להסתיים, היהודי המוכה הוא עתה יהודי מכה, אפשר לחזור לכללי המשחק המוכרים. עת ל"בעלי המחשבה העצמאית" לבדוק מחדש עמדותיהם ביחס לתוקפה המוסרי של מלחמת ישראל ותמיכתם בה.

★

האמנם היתה זו, כפי שדימוה, מלחמת בני-אור בבני-חושך? עוד מעט יחולו חילופי זהויות לולינייים. חושך ואור ימוקמו בסדר הפוך. לא עוד ארץ מקלט קטנה ואמיצה לניצולי שואה שניצלו מהשמדת-עם חוזרת, אלא אקט של אגרסיה נגד עם פלשתיני אומלל הנמק בדיכוי בשטחים הכבושים. התכערוהו של ישראל בתהליך סטיכי מזורז תסחוף אליה את "בעלי המחשבה העצמאית" בשמאל הישראלי, שלא יאחרו ליישר קו עם "הכוחות הליברלים-באמת" בעולם. עוד מעט יפרוש השמאל הישראלי מן הקונסנזוס ותחל פרשת שלוש שנות הלקאת עצמנו על חטאי ניצחוננו. קודם לכן עוד יתקוף נשיא צרפת שרל דה-גול את העם היהודי, במסיבת העיתונאים החודשית שלו (27.11.67): "עם-בחירה בטוח בעצמו ושתלטן, שוחר-מלחמה, בעל שאפתנות כובשנית לוחטת, נחוש בדעתו להתפשט..."

דה-גול, מה הוא בעצם אומר? הנשמע כדבר הזה בתולדות העמים, הוא אומר, עם מאוים בהשמדה מעז לצאת למלחמת-הצלה ועוד לחזור חי!! למרבה הפליאה, ואולי לא, יתגלה עד מהרה מתאם רחב בין מתקפתו האנטישמית של נשיא צרפת לבין מערכת טיעונים אוטו-אנטישמיים של מחנה השמאל בישראל. לכסיקון דיאלקטי וסמנטי שלם יוקדש למלחמת ששת-הימים ולתוצאותיה. סיבותיה ומטרותיה יוגדרו מחדש באמצעות אנלוגיות אופנתיות על מלחמות קולוניאליסטיות אבודות. אנלוגיות זמינות במיוחד: צרפת עם אלג'יר, בצד האחר של היס; ארצות-הברית עם וייטנאם, במרחק עשרת אלפי מילין מגבולותיה; אנגליה עם איי פוקלנד, במרחק רב עוד יותר מגבולותיה. מכאן עד להשוואת ישראל עם האפלים שבמשטרי הרשע המיליטריסטיים, קצרה הדרך.

אנלוגיות היסטוריוסופיות חמורות מחייבות מסקנות אפוקליפטיות תואמות בחומרתן. אלה ואלה מחלחלות תחילה מן הקתדרות באוניברסיטאות אל שולי המפה הפוליטית בישראל ומשם, בפולשנות חתרנית, אל תקשורת ההמונים הכתובה והמשודרת: ניצחוננו האומלל במלחמת

ששת-הימים המיט עלינו אסון. אפילו שמאלן ציוני רהוט כיוסי שריד, שאינו שולל את מלחמת ששת-הימים מכל וכול, אלא "ירק" נד לצד המנצח, טוען ביום השנה ה-25 למלחמה "...לא היתה זאת מלחמה יזומה... (היתה לה) מטרה... לסכל את האיום... אחר כך באה טעות היום השביעי וחוללה אסון"<sup>3</sup>.

השמאל הישראלי החדש יוצא אפוא לתקן את טעות היום השביעי במסע הכרה בטרור הערבי. מסע אידיאולוגי עיקש, בעל תכלית כפולה: דה-לגיטימציה של מלחמת ששת-הימים וכיבושה מחד גיסא, והכרה פוליטית ולגיטימציה מוסרית לארגוני הטרור הפלשתיני כתנועות שחרור מהפכניות, מאידך גיסא. בתודעת המוני העם בישראל מלחמת ששת-הימים עודה מה שהיתה לאמיתה – מלחמת-מגן וישועה. אולם בתנועה הקיבוצית, באקדמיה, בתקשורת ובבוהמה, כבר מתרגש לו ריטואל אינטלקטואלי, דוגמתו לא ידע העם הזה בשנים שקדמו למלחמת ששת-הימים; ואם ידע, רק בשולי קצות המחנה ידע. ואכן, דבקותו של השמאל הישראלי בהלקאת עצמנו נדמית כגרסה מעודנת של טקסי העשורה השיעיים. אך טועה מי שסובר כי אשמת-ציון על-פי הבון-טון של ברית אליטיסטית – "פוליטיקה נכונה" עם "עולם הרוח", בוהמה מחוקה עם עיתונאות חדשה ("ניר-גורנליזם") מחוקה – היא אפנה בת-חלוף.

מלחמת ששת-הימים מולידה אסכולה. מייסדיה מכוונים קתדראות וחממות פוליטיות ומפיצים מהן משנה חתרנית סדורה. "היסטוריונים חדשים" כובשים את אולמי ההרצאות ואת המרקעים, את המיקרופונים ואת עמודי הדעות בעיתונים. גלי האתר ועמודי הדפוס מתמלאים גרסות מתוקנות של תולדות תנועת התחייה היהודית. דברי ימי המפעל הציוני נסקרים מזוויות חדשניות מהפכניות: לפי שעד כה נרשמו תולדות הציונות בידי "היסטוריונים מטעם", מובן מאליו שהיתה בהם מידה גדושה של שטיפת מוחות ציונית שיטתית. השקר הגדול של מלחמת ששת-הימים משמש זרז לרזוויזיה "פוסט-ציונית" מתקנת: "מלחמת בררה" היתה מלחמה שלידתה בחטאי כיבוש ודיכוי ועונשה, כאמור, אסון בלתי-ימנע. מתי, משמע באיזו נקודת זמן, חדלה מלחמת ששת-הימים להיות מלחמת איך-בררה ולמי זכות-ראשונים על תפיסת ניצחוננו כאסוננו?

על "שיח-לוחמים" נאמר, חרף רדידותו, כי רושמי קורות הזמן יזהו בו מסמך מפתח, מבוא וזרז, המבשר את מות ההסכמה הלאומית ואת ראשית התרופפות חישוקי הקיום הלאומי. "שיח לוחמים" הוקלט בקיבוצים ויצא לאור בכריכה דקה (282 עמ') כחמישה חודשים בלבד לאחר מלחמת ששת-הימים. הוא מחולל רעידת אדמה. בעיני רבים נחשב "שיח לוחמים" לקו פרשת-המים בחיי המדינה והחברה בישראל. אחרים רואים בו תשפוכת מנייריסטית מתייפפת. כינוי נלעג, "יורים ובוכים", הופך לו אחר-כך לשם נרדף הן בשמאל הלועג ליורים המתחסדים, והן בימין, המלגלג על הבוכים הצבועים. לעיני המעיין בתמלילי הקובץ המיתולוגי הזה יתגלו, בצד פוזה מגושמת, שפע צירופי מושגים מבולבלים, שהניחו יסוד לכסיקון מקורי של פרדוקסים ישראליים בלעדיים: "טוהר נשק", "מלחמה הומנית", "כיבוש נאור" ועוד כהנה צירופי ניגודים משמשים בבלבול ומבוכה רבים מבין עשרות הלוחמים המרואיינים בו. רובם ככולם בני שכבת "ילדי השמנת" של

<sup>3</sup> מעריב, 6.5.92.

אלפים, יוצאים אל כיכרות הערים להלקות עצמם מול מצלמות ומיקרופונים, להכריז על זכאות האויב לארצם ולהניח יסודות למסירת חלקיה בהסכמי אוסלו. אזור מובהק לקיטוב בין ניצים ליונים, המשסע את העם בישראל מאז מלחמת ששת-הימים, מצוי בעמוד הדעות של **מעריב** ביום השנה העשרים למלחמה ההיא (5.6.87). זה לצד זה מתהגגים בו שני פובליציסטים מובילים. בטור הימני (ולא במקרה) כותב שמואל שניצר:

"דבר מצחיק קרה לנו בדרך ממלחמת ששת-הימים ועד ימינו... ישועה גדולה, שחוללה תחייה והזדהות יהודית בהיקף עולמי, נהפכה למקור דאגה וכדוך... כאילו היה פסול במלחמת-התגוננות מזהירה וממנה נפתחו הרעה וההסתאבות... התרוממות הנפש שהורגשה משנתחלו לפנינו הנופים התני"כיים ונתאפשרה הגישה אל המקומות שבהם התחוללה לפני אלפי שנים הדרמה הגדולה של התהוות עם ישראל ויצירת הקשר הנצחי בינו לבין הארץ המובטחת, אף הן הוקהו ונתעממו..."

באותו העמוד בטור השמאלי (ולא במקרה) כותב אמנון אברמוביץ:

"... ההתנחלות הבלתי חוקית [היא] פעולה גלונית של אנשים בעלי זיקה רופפת לחוקי המדינה... אפשר, אם כך, שהשלטון המתמשך על הרצועה והגדה מעניק בדיעבד גם למלחמה ההיא [מלחמת ששת-הימים]: מאז '67... אולי טוב היה אילו קמה ועדה ממלכתית אחת גדולה לחקר נזקי הפרות המורעלים של ששת-הימים?"

משנכתבים דברים אלה כבר מצוי בכתובים ספרו של דויד גרוסמן, **הזמן הצהוב**, ובו מלוא הטנא "פרות מורעלים של ששת-הימים": שנת פלשתניים נכבשים למתנחלים יהודים מנשלים ולחיילים יהודים מדכאים. בד בבד מתלהטת גם שנת יהודים ליהודים, שאינה נופלת בעוזה משנאת פלשתנאים ליהודים, אותה מתאר הסופר גרוסמן בתמהיל של אמפטיה לקרבנות הכיבוש ותעוקה מצפונית עצמית.

ישעיהו לייבוביץ, אחוז פלצות מעצם אזכורה של מלחמת ששת-הימים, פוסק פסוקו – "צה"ל הוא צבא יהודי-נאצי". מיד מוכתר הקנאי הדתי הזקן ליקיר ממסדי השמאל, וברבות השנים אף נמצא ראוי לפרס ישראל (עליו ויתר מרצונו).

לקיבוע הנאציסטי של לייבוביץ מצויים שותפים, שותפיו הרבים להטפה האגרסיבית להחזרה ללא דיחוי של הגזל הטריטוריאלי לבעליו הפלשתיני וחזרה לגבולות הארבעה ביוני 1967, וירושלים בכלל זה. היסטוריון גרמנולוג באוניברסיטה העברית, משה צימרמן, ממשיל את ילדי קרית-ארבע ל"היטלר יונגד". בקרית-ארבע עצמה מקבל אחד התושבים, אליקים העצני, מכתב מאת הצייר יגאל תומרקין, כשעל מעטפתו רשומה הכתובת "קאצט 'צ' סגולה) קרית-ארבע" ודוגמית של צואת הכותב משוחה בתוכו.

★

התנועה הקיבוצית. התנסחותם גמלונית ומגוממת. עם זאת היא משופעת צדקנות זחוחה וחנופה לעצמם ולתנועה הקיבוצית היפה, המחנכת חיילים שונאי מלחמות, שאינם יודעים לשנוא, גם לא את האויב. במתנה השמאל עורכים ל"שיח לוחמים" מסעי פולחן. בערבי "שיח לוחמים" ברחבי הארץ, מהללים דוברים את זכות הגמגום והמבוכה ומעלים על נס את הישראלי הצעיר החדש, היפה, האנושי, שונא המלחמה, המדבר על האויב באמפטיה הומנית.

אריק שרון פוטר את "שיח-לוחמים" במשפט בוטה אחד: "מי שאומר על עצמו – 'בשדה-הקרב יריתי ופספסתי והרגשתי רווחה', הוא בוגד". אך "שיח לוחמים" נהפך לרב-מכר ענק (ארבע מהדורות, 100 אלף עותקים). גמגומים ומבוכות של משתתפיו מעובדים ומותאמים לעמדות פוליטיות של השמאל החדש בישראל. עוד מעט יתורגמו כל צירופי הפרדוקסים לתשליל "פוסט-ציוניסטי", שיתמסר בדבקות לניתוח "לוחות-הברית" הציוניים. קווי המתאר של מלחמת הישועה היא אכן מיטשטשים ומתעוותים בדיונים רוויזיוניסטיים אינסופיים, המגדירים מחדש את מהות התנועה הציונית לאורה – או בחשכתה – של מלחמת ששת-הימים, וחוד-החנית שלה: המתנחלים, כת קנאית מקדשת פולחני אדמה ודם, ולה כוהני שקר, הדוחפים עם שלם אל תהומות האבדון.

השחרה עמלנית של "שעתנו היפה", מזמינה השבת מלחמה שעה. אפרים קישון מקדים לפרסם **במעריב** פליטון בשם "סליחה שניצחתי", ובו התנצלות נלעגת בפני שתי קבוצות התייחסות, בבחינת שני צדי מטבע – העולם הנאור והפך הישראלי שלו. בעצרת גיסות השיריון תוקף "מר שריון", האלוף ישראל טל, את "המסע הסלפני" במילים בוטות:

"... מלחמת ששת-הימים היא מלחמת מופת, וראוי לה שכן תהיה – אל נאזין לאלה (המתגוללים) עליה... אין סילוף גדול מזה... השליטים הערבים וההמונים במדינות ערב, האספסוף והמשכילים כאחד, קראו להשמיד את ישראל, ורחובות הבירות הערביות מלאו בהמונים צוהלים, שחגגו אחוזי טירוף ואכסטוזה את סופנו הקרב. ואילו הממשלות והעמים האחרים נדו לנו וריחמו עלינו. גם הם, כמו האספסוף הערבי, חשו שהם ניצבים על-פי קברה של ישראל, שרק אתמול, 19 שנים קודם לכן, ניצבו על ערש לידתה... היתה זו מלחמת קיום בעליל... כאשר כפה האויב מלחמה אשר התואנה היחידה לה היא עצם אי-ההשלמה עם קיומנו – אסרנו מלחמה, אשר לא היתה צודקת ממנה מעולם..."

גם מומחים צבאיים עולמיים, משיעור קומתם של הקפטן סיר לידל-הארט והגנרל סלי"א מרשל, מעלים על נס את מלחמת ישראל ואת ניצחונה. בנתחו את מצבה האסטרטגי של ישראל, ממליץ לידל-הארט: "למען ביטחונה של ישראל, חיוני ביותר שהיא תמשיך לשלוט כמעט בכל השטחים שכבשה".

★

אולם ההשתלחות משמאל במלחמה, "שלא היתה צודקת ממנה", נושאת פרי, כאשר מאות ישראלים, ואחר כך

מלחמת ששת-הימים, על-פי משנת ההיסטוריון הישראלי החדש, הינה שלב בלתי-נמנע בהתפתחותה של תנועה התפשטותית, מנוגעת מטבע מהותה בסממנים פשיסטיים. ההיסטוריון החדש בישראל מפליא להפנים שכתובים היסטוריים פלשתיניים ומתחיל לשמש להם שופר הסברתי בישראל ובעולם. משנת ההיסטוריונים החדשים מקבלת לגיטימציה, ופה ושם אף מתקבלת כדיסציפלינה בהוראה. שפת ההיסטוריון החדש, שפה פוסט-אורוליאנית, כפי שעוד נראה להלן, היא שפת קודים שימושית, מתוקשרת ומיוחצנת, הן בתקשורת ההמונים הישראלית והן בקרב בכירי תנועת-השלום-לשחרור-פלשתיין. עיסוקו של האתוס הפוסט-ציוני שנועד ביום השביעי למלחמת ששת-הימים בביסוס אסמכתות ישראליות מלומדות לזיופים תעמולתיים פלשתיניים. להלן, דוגמה רווחת: פלשתיין לפני הפלישה הציונית היתה, כידוע, גן-עדן פורח, מרכז תרבותי חשוב, טובל בגנים ובבוסתנים, כזו היתה פלשתיין. או אז באו הציונים וארץ נושבת היתה למדבר צייה. הציונים חמסו ונישלו את עם הארץ, בזזו ודיכאו, רמסו את הפלשתיני כאדם ואזרח וגירשוהו מארצו בהמוניו. מופרך! כלל לא: התיאור לעיל מבטא נאמנה, בין השאר, את תוכנו של סרט תעמולה אופייני בשם "פלשתינה, סיפורו של עם", שהופק בהשפעת ה"ששת-הימים" במימון שילוש קדוש – ברית-המועצות, מזרח-גרמניה ואגודת ידידי פלשתיין (שם כיסוי לשמאל יהודי-ישראלי-אירופי). החי"ם צפה בסרט בפסטיבל "קולנוע יס-תיכוני" בעיר ולנסיה בספרד, שם זיכו את "מדינת פלשתיין" (ב-1984) בציון לשבח בקטגוריה התייעודית. פוטמונטזיים מפוברקים "תיעדו" בסרט גן-עדן בפלשתיין מלפני פלישת הציונים, ומניפולציה שקרית התקבלה כתעודה אותנטית. בין הצופים וחברי-השופטים – כולם "ליברלים-באמת ובעלי מחשבה עצמאית" (ראה משה דור, לעיל) – לא נמצא מערער על תזה מרכזית בסרט, לפיה אדולף היטלר הוא מיטיבם הגדול של היהודים, מחד גיסא, ומחולל השואה הפלשתינית האיומה, מאידך גיסא. עובדה, בקטעי ארכיון אחדים היטלר עצמו נראה ונשמע כמייסד המדינה היהודית, כשהוא מכנה את פלשתיין הערבית ארצם של היהודים ומתחייב לא לשקוט ולא לנוח עד אשר היהודים כולם ילכו לפלשתינה. קריין שואל מן הפסקול – היש לומר, כי היטלר צורר האומה הפלשתינית היתה, ואם כזה פרייהודי היתה, היש צורך בהוכחות נוספות, כי השואה היא בלוף, שהומצא על-ידי הציונים במטרה לרשת את פלשתיין? מאז מלחמת ששת-הימים מציפה תעמולה, אבסורדית ככל שתהא, פסטיבלים בינלאומיים בסרטים שקריים, המתקבלים כמסמכים היסטוריים. אחדים מהם מגיעים גם אל מסכי הסינמטקים בישראל. אחרים נוצרים בארץ בכספי משלם המסים, נשלחים לפסטיבלים בינלאומיים וזוכים שם בציונים לשבח, כסרטים ישראלים אמיתיים, שאינם נרתעים מלחשוף את קלונה של ישראל ואת כיעורה. כמה דוגמאות אופייניות: "אוונטי פופולו" מופק בעידוד הקרן הממשלתית לעידוד סרטי איכות; ומה מספרת עלילת סרט ישראלי זה על מלחמת ששת-הימים בחולות סיני? מספרת על חיילים ישראליים ברביעים המתעללים בחיילים מצריים אנושיים. שיא הסרט בתקריב מלוא המסך: קצין

ישראלי מחרבן בבית מצרי ומתנגב בכותרת חגיגית על שחרור ירושלים בעמוד הראשון של עיתון עברי (דבר).

סרט ישראלי אחר, "הלילה בו נולד המלך", מתרחש בכפר ערבי בשומרון הכבוש ומטפל בצבא רקוב של שלטון כיבוש משחית. במרכזו, דיוקן המפקד הישראלי המצוי כסרסור-קרקעות זולל ערבים וסדיסט נוסח SS. הקהילה האמנותית בישראל אמנם מתגייסת, רובה ככולה, לטיפול אמנותי במלחמת ששת-הימים ובתוצאותיה. הקולנוע הישראלי הוא המבטא המוביל של קיבעון סימביוטי – ספרים ומחזות מעובדים לתסריטים, המופקים לסרטים בעידוד קרנות השפע הממלכתיות (משרדי החינוך והמסחר והתעשייה): "חינוך הגדי", עוד דוגמה, הוא ספר של דוד גרוסמן (שוב גרוסמן), שעובד לקולנוע בתמיכת הקרן לעידוד וגי. לספר ולסרט מבנה תימטי אנכי: נבלת חמור מצחינה שרועה במרכזו של כפר פלשתיני כמטפורה לכיבוש הישראלי המסריח; מול אפיון מושחת של מושל צבאי, קרבנו הפלשתיני מעוצב בדמות הפרא האציל, שגורש מגן-העדן בכוח (ישראלי) ברוטלי. ברקע או במרכז, נוכחים בדרך כלל המתנחלים הקולוניאליסטים ותומכיהם הפנטים, קריקטורות דמוניות של סיקריקים בני-זמננו.

"רבותי, נא לא לשכוח מי כאן הקרבן ומי הרודף, מי רצה ואת מי רצו להשמיד", מוחה בקוצר-רוח האלוף ישראל טל, כמי שמחה חמש שנים קודם לכן – הפעם כלפי מראיינו בתכנית טלוויזיה (ערץ 8) לציון יום השנה השלישים למלחמת ששת-הימים. "הכיבוש אשם!" מזדקק טל, "נא לזכור, שלא הכיבוש הוליד את השטאה, אלא השנאה היא שגרמה לכיבוש!"

אם לא במלחמת ששת-הימים ובכיבוש האשם, כטענת האלוף טל, מי ומה מחוללים התפרצויות אורגיאסטיות כאלה של שנאה עצמית יהודית! מדוע חוזרות ונשנות תופעות קליניות של קריסת מערכות חיסוניות ומנגנוני הישרדות בגוף הלאומי כל אימת שאימת קיום נדמית כבטלה? האמנם בתסמונת של כשל מובנה עסקינן, בתופעה תורשתית חוזרת למן שחר ההיסטוריה היהודית, כפי שנטען ב**נתביב** בנתחנות מעמיקה פעם אחר פעם. האמנם יש לזקוף את הישגי מלחמת ששת-הימים לזכות הגניוס היהודי, ואילו לתבוסת היום השביעי אחראי הגן (ג' סגולה) היהודי?

משורר ישראלי, בראייתו החדה למרחוק, צפה בכשל והזהיר מפני קריסה בעיצומו של תרועות הניצחון במלחמת ששת-הימים. נבירה בארכיוני המלחמה היא מעלה רשימה מצהיבה מאת אהרון אמיר, שאמר אז:

"שום לאום, ויהיה עני בדעת ובערכים ככל שיהיה, אינו שואל עצמו בצאתו עטור ניצחון ממערכה צבאית, אם 'כדאי' לו להחזיק בפרות ניצחונותיו; הרפלקס המותנה שלו ממריצו להחזיק בהם... עוד צבאותינו דוברים בקול-ענות-גבורה, כבר החל קול-ענות-חלושה נשמע מקצות המחנה, אף ממרכזו וראשו: 'האם טיב להחזיק? האם נרצה להחזיק? האם כדאי להחזיק?'... המערכה הציבורית הפנימית היא אשר תחשל או תפורר את הרצון להחזיק..."

אכן ■